

0.2 Voorwoord

De Handleiding Familiebeleid die voor u ligt is door de Stichting Landelijke Koepel Familieraden in de GGZ (SLKF) ontwikkeld in het kader van het project *De kracht van familie in de triade* (FIT). De SLKF heeft voor de uitvoering van dit project gedurende 3 jaar subsidie gekregen van CIBG / Stichting Fonds PGO.

Het doel van het FIT project was het verbeteren van de kwaliteit van de zorg door middel van het versterken van de positie en meerwaarde van de familie(raden)* en door de versterking van open communicatie tussen belanghebbenden in de triade. Met dit project beoogden wij de versterking van de inbreng van familieraden en familie als ervaringsdeskundigen in de GGZ-instelling**. Met de vergaande ambulantisering van de zorg voor mensen met psychische en psychiatrische problemen, die in het op 18 juni 2012 getekende Bestuurlijk akkoord *Toekomst GGZ* tussen het ministerie van VWS en veldpartijen in de GGZ is afgesproken, is dit urgenter dan ooit. Een goede zorg voor en ondersteuning van GGZ-cliënten in hun eigen omgeving is immers onmogelijk wanneer die omgeving daar niet actief bij betrokken wordt. Familiebeleid is in een aantal GGZ-instellingen inmiddels goed vormgegeven en er wordt aan gewerkt om het in praktijk te brengen en te verbeteren. In SLKF verband stimuleren wij de familieraden om deze goede voorbeelden te volgen om zo het familiebeleid in het gehele GGZ werkveld ingevoerd te krijgen. Omdat familieraden (nog) geen wettelijke basis hebben, blijkt het in de praktijk soms moeilijk om voldoende invloed uit te oefenen. Familieraden geven aan dat zij gerichte ondersteuning en training nodig hebben om het familiebeleid samen met de GGZ-instelling op te stellen en tot uitvoering te brengen in de dagelijkse praktijk.

Het FIT project is uitgevoerd in 5 pilot GGZ-instellingen die zijn geselecteerd in samenspraak met de bij de SLKF aangesloten familieraad en de Raad van Bestuur van de betreffende GGZ-instelling. De 5 pilot instellingen hadden een verschillend uitgangsniveau wat betreft de status van implementatie van het familiebeleid c.q. de familieraad, waarvoor instrumenten en ondersteunende documenten zijn ontwikkeld die vervolgens uitgeprobeerd konden worden in ieder stadium van ontwikkeling van het familiebeleid in de instelling. Alle bij de SLKF aangesloten familieraden hebben tijdens het project de gelegenheid gekregen om de ontwikkelde instrumenten voor familiebeleid te leren kennen, toepassen en verbeteringen aan te dragen waar dat nodig was.

Hiermee is in de loop van het project een set instrumenten en ondersteunende documenten ontstaan die nuttig kan zijn voor alle GGZ-instellingen die hun familiebeleid willen opzetten en vervolgens van papier naar praktijk brengen in de volle breedte van de GGZ-instelling. Ook kan met behulp van deze instrumenten de familieraad groeien in professionaliteit en een door de instelling en familie gewaardeerd medezeggenschapsorgaan worden. De rol en positie van de familieraad bij het bevorderen van familiebeleid zal daarmee helderder worden.

In de Handleiding Familiebeleid zijn een aantal belangrijke onderdelen beschreven die deel uitmaken van het familiebeleid. De pijlers van het familiebeleid zijn de bejegening van familie en de wijze waarop het familiebeleid is vormgegeven in de structuur van de organisatie via o.a. de familieraad,

de familievertouwenspersoon, de klachtenregeling voor familie van GGZ-cliënten en het uitvoeren van een familiewaarderingsonderzoek. Daarnaast zijn diverse documenten opgenomen die te maken hebben met communicatie en het opbouwen van een relatienetwerk. Ook is er in de bijlagen een kopie opgenomen van een aantal documenten die de basis vormen voor familiebeleid en de toetsing daarvan in de praktijk.

Als alle onderdelen van deze handleiding stap voor stap zijn doorgewerkt en tot volledige uitvoering zijn gebracht, zal het resultaat zijn dat individuele familieleden zich gesterkt (gaan) voelen in de rol die zij spelen bij de zorg en begeleiding van hun naaste / de cliënt door de GGZ-instelling.

Het beoogde resultaat van familiebeleid op instellingsniveau is dat:

- Samen met hulpverleners (intra- en extramuraal) het zorgproces (van diagnose tot ontslag en thuissituatie) wordt besproken met steeds daarin de rol, verwachtingen en meerwaarde van de familie
- De familieraad bijdraagt aan structurele afspraken over de uitwisseling van informatie met familie, het betrekken van de familie in het zorgproces en - waar nodig - de ondersteuning van familie door de zorgaanbieder.

De beoogde resultaten voor familie, cliënten en zorgverleners zijn:

- De familie wordt ervaren als bondgenoot van cliënt en zorgverlener
- Verbeterde kwaliteit van zorg: de familie verwoordt feiten, meningen, ervaringen, wensen en gevoelens van de cliënt, die nog niet de eigen regievoering heeft, op positieve en assertieve wijze
- De draagkracht van familie is in beeld: de familie verwoordt eigen gevoelens en wensen op positief assertieve wijze
- De rol van de familie bij de maatschappelijke participatie van de cliënt is helder en wordt erkend door de zorgverlener
- De posities in de triade zijn verhelderd in het individuele zorgproces en de rol van de familie is versterkt
- De informatiedrempels voor overleg en afstemming tussen familie en zorgverleners zijn verlaagd: Familie en zorgverleners informeren elkaar tussentijds en structureel
- De familie en zorgverleners zijn meer tevreden over de kwaliteit van de communicatie.

De SLKF denkt met deze handleiding voor familiebeleid een handreiking te bieden aan GGZ-instellingen die hun familiebeleid willen opzetten of verbeteren. De rol en positie van de familieraad daarbij loopt als een rode draad door de handleiding heen. Voor de layout van de handleiding is bewust gekozen voor een losbladig document om het gemakkelijker te kunnen vervangen / aanvullen. Iedere gebruiker nodigen wij van harte uit om verbeteringen voor te stellen.

Parallel met het FIT project is actief samengewerkt met het Landelijk Platform GGz (LPGGz) op hun project *De vrijblijvendheid voorbij: op weg naar een gericht familiebeleid in de GGZ*. Dit heeft geresulteerd in aanvullende instrumenten zoals de Criteria Familiebeleid vanuit cliënten- en familieperspectief (Thema Familiebeleid, www.platformggz.nl). Deze criteria zijn toegepast op de toetsing van familiebeleid in de praktijk (www.lpggzsterren.nl). Het slotcongres *Van familie moet je het hebben* op 5 november 2012 combineert de bevindingen en resultaten van deze twee projecten.

Wij spreken de verwachting uit dat deze Handleiding Familiebeleid een bijdrage zal leveren, aan de goede praktijken van de betrokkenheid van familie in de triade: cliënt – hulpverlener – familie naast andere instrumenten, zoals de Triadekaart van Ypsilon (ISBN 978-90367-3890-3). Familieraden zullen zich beter kunnen profileren, als zij hun positie via deze handleiding hebben verbeterd en kunnen ondersteuning vragen aan de SLKF voor de versterking van hun rol bij het bevorderen van familiebeleid.

Een woord van dank is hier op z'n plaats aan al degenen die hebben meegewerkt aan het FIT project en de Handleiding Familiebeleid. Zonder hun inspanningen en creativiteit was het niet mogelijk geweest om zo'n groot project tot een goed einde te brengen. Het bestuur van de SLKF is hen daar erkentelijk voor en is tevreden met de kwaliteit van het eindproduct.

Karin Groen

Voorzitter Stichting Landelijke Koepel Familieraden in de GGz (SLKF)

* Overall in dit document wordt met familie bedoeld: familie en naastbetrokkenen

** GGZ betekent: Geestelijke Gezondheidszorg

Overall in dit document wordt met GGZ-instelling bedoeld een instelling voor de behandeling en begeleiding van mensen met psychische of psychiatrische problemen. De bij de SLKF aangesloten familieraden zijn actief in GGZ-instellingen of een organisatie voor beschermd/begeleid wonen, dan wel verslavingszorg.